

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1929 kl. 2.30 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial i anledning av en inom första kammaren jämlikt § 57 riksdagsordningen gjord anmälan om anledning till anmärkning mot statsrådet och chefen för försvarsdepartementet.

Sedan enligt protokollsutdrag från första kammaren av den 3 maj 1929 herr Möller inom kammaren yttrat, att anledning förefunnes till anmärkning mot statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, varom remiss begärdes till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skulle uppgivas, har jämlikt föreskriften i § 57 riksdagsordningen detta yttrande tillika med ett av herr Möller i sammanhang härmed avlämnat förseglat konvolut blivit till utskottet överlämnat.

Ifrågavarande förseglade konvolut befanns vid öppnandet innehålla en skri- *Anmälnings-*
velse av följande lydelse: *skriften.*

Till riksdagens konstitutionsutskott.

Den 15 mars 1929 beslöt Kungl. Maj:t i konselj efter föredragning av herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet att bifalla en framställning från nämnden för »Stiftelsen Karl Langenskiölds fond för främjande av ungdomens vilja och förmåga att deltaga i fosterlandets försvar» om erhållande till låns från Dalregementet av viss intendenturmateriel och vapenutrustning mot ersättning efter samma grunder, som brukat tillämpas vid lån till landstormsövningar. Samtidigt beslöt Kungl. Maj:t bevilja en anhållan från stiftelsen om dispositionsrätt till visst förlägningsutrymme på Romme hed. I sin framställning till Kungl. Maj:t hade stiftelsen meddelat, att avsikten vore att anordna och bekosta en frivillig förberedande militär utbildningskurs för ett antal skolynglingar före studentexamens avläggande. Kursen skulle komma att omfatta 72 elever och fortgå 100 dagar, fördelade på två år med 50 dagar vardera sommaren. I pressen har uppgivits, att stiftelsens nämnd sedermera genom rundskrivelse till läroverk och andra läroanstalter inbjudit elever i andra ringen eller motsvarande klass att deltaga i nämnda utbildning från och med instundande sommar.

År 1927 väcktes inom andra kammaren och hänvisades till dess första tillfälliga utskott en motion (nr 198), vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas rörande idrotts-

lig och förberedande militär utbildning vid läroanstalter och skolor samt att av utredningen föranledda förslag om möjligt måtte underställas 1928 års riksdag. Andra kammarens första tillfälliga utskott hemställde i sitt utlåtande nr 4, att den väckta motionen ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Kammaren beslöt med tillämpning av uppresningsförfarandet att bifalla utskottets hemställan.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion (nr 199) hade likaledes vid 1927 års riksdag hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning skyndsammast måtte verkställas rörande förberedande militär utbildning åt skolungdom, avseende förberedelse till reservofficersutbildning och anordnad på frivillighetens väg under ferietid, samt att av utredningen föranledda förslag om möjligt måtte underställas 1928 års riksdag. Utskottet, som ansåg, att åtgärder i motionens syfte icke borde vidtagas, hemställde, att motionen ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Kammaren beslöt utan votering bifalla utskottets hemställan.

I en inom andra kammaren väckt motion (nr 151) hade vid 1928 års riksdag hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1928/1929 bevilja ett extra anslag av 52,000 kronor i och för bestridande av kostnaderna för en förberedande militär utbildningskurs åt skolungdom, avseende förberedelser till reservofficersutbildning och anordnad på frivillighetens väg på ferietid. I sitt utlåtande nr 125 hemställde statsutskottet, att riksdagen måtte i anledning av den väckta motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om en omläggning av reservofficersutbildningen i det av utskottet angivna syftet. Utskottet ansåg det icke vara uteslutet, att genom en omläggning av reservofficersutbildningen på sådant sätt, att minsta möjliga hinder uppstode för reservofficersaspiranterna i deras studier och civila yrkesutbildning, en förbättring av rekryteringen kunde ernås. Möjligen kunde det befinnas ändamålsenligt att förlägga en del av utbildningen före studentexamen. Utskottet, som dock icke kunde tillstyrka, att medel anvisades för det i motionen angivna ändamålet, ville i anledning av motionen föreslå, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om den lämpligaste förläggningen av tiden för reservofficersutbildningen toges under närmare övervägande. Båda kamrarna biföllo statsutskottets hemställan, och i skrivelse nr 239 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om en omläggning av reservofficersutbildningen i det av riksdagen angivna syftet.

Av vad i ärendets riksdagsbehandling förelupit synes det mig med all önskvärd tydlighet framgå dels att riksdagen icke funnit anledning frånträda sitt år 1917 fattade beslut om avskaffandet av skolungdomens vapenövningar, dels att spörsmålet om lämplig förläggning av utbildningstiden för blivande reservofficerare hänskjutits till Kungl. Maj:t i och för utredning.

Vid sådant förhållande har det helt naturligt varit ägnat att väcka uppseende, att Kungl. Maj:t fattat sitt ovan omförmälda beslut, som uppenbart står i strid med riksdagens hållning till frågan om skolungdomens vapenövningar och lika uppenbart innebär ett föregripande av den utredning beträffande förläggningen av reservofficersaspiranternas utbildningstid, varom riksdagen i föl hemställde.

Härtill kommer emellertid en enligt min mening mycket betydelsefull principiell synpunkt. Det måste betraktas som ett betänkligt äventyrande av den demokratiska statens inre säkerhet, därest privata sammanslutningar tillåtas bedriva militär utbildning och disponera krigsmateriel. I den mån den demokratiska staten har behov av medborgarnas militära utbildning skall denna be-

drivas och bekostas av staten själv och icke överantvardas åt den enskilda företagsamheten.

På grund av vad sålunda förelupit har jag ansett mig icke kunna underlåta att, i den ordning § 57 riksdagsordningen föreskriver, anmäla, att anledning till anmärkning finnes mot statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, och får jag härmed inför utskottet uppgiva anledningen härtill.

Stockholm den 3 maj 1929.

Gustav Möller.»

På därom hos vederbörande i anledning av förestående anmälan gjord framställning hava till konstitutionsutskottet överlämnats dels protokollet över försvarsärenden den 15 mars 1929, i vad det angår utlåning av intendenturmateriel till stiftelsen Karl Langenskiölds fond under en av stiftelsen anordnad utbildningskurs, framställning om upplåtande av lokaler å Romme hed för sagda utbildningskurs och framställning om tillhandahållande av eldhandvapen m. m. för samma kurs, dels de till dessa ärenden hörande handlingar. Av nämnda protokoll och handlingar inhämtas i huvudsak följande.

*Handlingarna
i ärendet.*

Genom donation av avlidne friherre Karl Langenskiölds efterlevande har grundats stiftelsen »Karl Langenskiölds fond för främjande av ungdomens vilja och förmåga att deltaga i fosterlandets försvar». Fonden förvaltas av en nämnd på tre personer, nämligen generallöjtnanten C. G. Hammarskjöld, generalmajoren E. Linder och riksgäldsfullmäktigen H. S. Tamm.

Den 5 februari i år inkom stiftelsens nämnd genom sin ordförande, generallöjtnanten Hammarskjöld, med tre särskilda ansökningar till Kungl. Maj:t. I dessa ansökningar förklarar nämnden, att enligt dess mening det med donationen avsedda syftemålet bäst skulle uppfyllas genom att för skolynglingar, före studentexamens avläggande och före inträde i värnpliktsåldern, anordna en frivillig förberedande militär utbildningskurs. Nämnden förklarar sig hava för avsikt att under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande anordna och helt bekosta en dylik kurs.

I den första av dessa ansökningar meddelar nämnden, att vid utväljande av plats för kursens förläggning nämnden trott sig finna en lämplig dylik i Romme hed, där tillräckliga utrymmen av olika slag skulle kunna ställas till förfogande. På grund därav anhåller nämnden att under tiden från och med den 20 juni till och med den 17 augusti 1929 enligt närmare överenskommelse med chefen för Dalregementet få för kursen disponera erforderliga lokaler för utbildning, förläggning och utspisning m. m. å Romme hed.

I den andra ansökningen anhålles att under den tid kursen beräknas pågå få — i huvudsak enligt för utlåning av eldhandvapen och försäljning av ammunition till frivilliga skytteväsendet och landstormsrörelsen gällande bestämmelser — till låns från Dalregementet erhålla erforderligt antal eldhandvapen, rengöringsmateriel, målskjutningsmateriel och dylikt samt att genom nämnda truppförband få inköpa erforderliga mängder av ammunition av olika slag.

I den tredje ansökningen anhålles att under den tid kursen beräknas pågå få såsom lån från Dalregementet erhålla erforderlig intendenturmateriel, så-

som sängar och sängservis, matservis, tältutrustning, remtygspersedlar m. m., allt mot en ersättning, som finnes fastställd för utlåning av materiel ur kronans förråd under vissa frivilliga landstormsövningar.

Vid ansökningarna var fogad en U. P. M. över huru kurserna tänktes anordnade, vilken U. P. M. emellertid före ärendets avgörande utbyttes mot en den 13 mars 1929 ingiven omarbetad U. P. M., som i en del detaljer skilde sig från den första. Bland annat ändrades enligt denna senare U. P. M. tiden för kursen.

Arméförvaltningen hördes över ansökningarna. Dess intendentsdepartement förklarade sig icke hava något att erinra mot att lokaler för utbildning, förläggning och utspisning m. m. upplätes åt kursen å Romme hed enligt närmare överenskommelse mellan ordföranden i stiftelsens nämnd och chefen för Dalregementet, därvid dock intendentsdepartementet samtidigt anmälde, att chefen för norra arméfördelningen i ett till departementet insänt yttrande förklarar, att — därest en sådan kulsprutekurs för subalternofficerare ur infanteriet, som under år 1928 förlades till Romme hed under tiden från och med den 23 juli till och med den 1 september, även under innevarande år komme att förläggas till Romme hed — lokalerna för matlagning och utspisning under tiden för en sådan kulsprutekurs jämväl måste disponeras av till Romme hed förlagd trupp. Emot det föreslagna sättet för tillhandahållandet av eldvapen m. m. och försäljning av ammunition hade arméförvaltningens artilleridepartement icke något att erinra. Beträffande ansökningen om lån av intendenturmateriel förklarade arméförvaltningens intendentsdepartement, att, därest medgivande komme att lämnas till anordnande av kursen, departementet komme att med stöd av bestämmelserna i nådigt brev den 19 juni 1919 angående decentralisation av vissa regeringsärenden medgiva den ifrågasatta utlåningen av intendenturmateriel på i huvudsak samma villkor, som gällde vid lån av materiel under frivilliga landstormsövningar anordnade enligt av Kungl. Maj:t fastställda planer och instruktioner.

Den senare ingivna U. P. M. är fränsett vissa här ovan i texten meddelade upplysningar av följande lydelse:

»3. *Målet för verksamheten* är:

a) bibringande av soldatutbildning och förberedande underbefälsutbildning åt ett antal skolynglingar med särskild tanke att vinna erfarenhet rörande det lämpligaste sättet för militär utbildning av skolungdom;

b) främjande av elevernas fostran i religiös och fosterländsk riktning samt stärkande av deras intresse för Sveriges försvar.

4. För utbildningens organisation m. m. gälla följande *allmänna bestämmelser*:

a) *Utbildningstiden* utgör 100 dagar, fördelade på två år med 50 dagar på varje. Utbildningen förlägges till tiden för skolornas sommarlov, från mitten av juni till början av augusti. Inryckning till kursen 1929 avses att äga rum den 12 juni, utryckning den 2 augusti.

b) *Antalet elever* beräknas till 72. Till elever antagas sådana ynglingar, vilka ansökningsåret flyttas till III ringen vid statens läroverk (motsvarande vid enskilda skolor) och vilka i övrigt väl skött sina skolestudier.

Meddelande angående kursens anordnande, dess ändamål och allmänna orga-

nisation, bestämmelser angående utrustning, resor och ekonomi m. m. lämnas till rektorsämbetet vid samtliga högre allmänna läroverk (motsvarande enskilda skolor) med begäran att på lämpligt sätt bringa detsamma till ungdomens (föräldrars och målsmäns) kännedom. I samband härmed hemställas till rektorsämbetena att mottaga och till nämnden insända ansökningar om deltagande i kursen samt att — om möjligt efter vederbörande klassföreståndares samt gymnastiklärarens och skolläkarens hörande — till- eller avstyrka desamma, ävensom att beträffande de tillstyrkta ansökningarna tillkännagiva sin mening om den ordning, i vilken de anses böra bifallas.

Efter ansökningstidens utgång prövar nämnden samtliga inkomna ansökningar och verkställer den slutgiltiga antagningen av elever.

c) *Befälet* bör utgöras av:

chef: 1 major;

ställföreträdare: 1 kapten (tillika gymnastik- och idrottsöficer);

gruppchefer: 6 yngre subalternofficerare;

biträdande gruppchefer: 6 för ändamålet lämpliga studenter;

kompaniadjutant: 1 fanjunkare;

dagkorpral: 1 indelt.

Till befälspersonal på aktiv stat, som mot avstående av samtliga löneförmåner erhållit tjänstledighet för att stå till förfogande för kursen, lämnas mot nämnda löneförmåner svarande ersättning av stiftelsen.

d) *Läkarvården* bestrides av särskild läkare.

e) *Köks- och marketenterirörelsen* ombesörjes av husmoder med erforderliga biträden.

f) *Förelägningsplats*: Romme hed intill tiden för kulsprutekursens förläggning därstädes; därefter annan lämplig plats.

g) *Beträffande vapen, persedlar och annan materiel o. d.*, som erfordras för utbildningen, göres hos Kungl. Maj:t framställning att tillgodose nämnda behov genom lån från kronans förråd mot ersättning enligt de bestämmelser, vilka gälla för utlåning under vissa frivilliga landstormsövningar (T. L. A. 27 och 283/1928).

h) *Samtliga kostnader* för kursen bestridas av till nämndens förfogande stående medel. Förutom fri förplägnad och förläggning erhåller varje elev bl. a. följande förmåner:

1) fria resor till och från kursen;

2) uniform med mössa och marschskodon, kartfordral, karta och kompass samt erforderliga läroböcker;

3) kontant ersättning för övrig ifrågakommande utrustning;

4) kontant ersättning för putsmedel o. d. med 50 öre per elev och dag.

i) *Disciplin*. Personalen underkastas särskild *ordningsstadga*.

j) *Allmän plan för utbildningen* bifogas. Detaljerad plan uppgöres av kursens chef och förelägges nämnden för godkännande.

k) *Inspektion*. Skolan inspekteras av nämnden genom ledaren av dess verksamhet. Nämnden inbjuder statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, inspektören för infanteriet, chefen för Norra arméfördelningen, chefen för Kungl. Dalregementet, generaldirektören och chefen för skolöverstyrelsen ävensom de rektorer, vilka så önska, att taga del av arbetet.»

Den i promemorian omtalade allmänna planen för utbildningen är av följande lydelse.

»I. Utbildningens *ändamål* framgår av 'U. P. M. angående förberedande militär utbildning av skolungdom'.

II. Till grund för *soldatutbildning* och *förberedande underbefälsutbildning* lägges i huvudsak för motsvarande utbildning vid infanteriet gällande reglementen och instruktioner.

Utbildningsarbetet bedrivs enligt samma grunder som vid studentkompani med de avvikelser, vilka betingas av elevmaterialets beskaffenhet. Med hänsyn härtill modereras och avvägas med utbildningen förenade fysiska ansträngningar. Elevernas fysiska fostran gives en mer fristående och systematisk form än vid studentkompanierna, dock med iakttagande av dess nära anknytning till den militära utbildningen i övrigt.

III. Elevernas *moraliska fostran* anknytes på ett naturligt sätt till den militära — såväl den teoretiska som praktiska — utbildningen. Därigenom väckes eftertanke och framkallas känsla av plikt och ansvar — grunden för ifrågavarande fostran. Denna sker i övrigt på samma sätt som i hemmen, d. v. s. genom att under den dagliga samvaron stegvis leda eleverna till det mål man avser. Den skall präglas av obundenhet med avseende å tid och rum. Av förmén är den så till vida bunden, att den icke skall meddelas genom föredrag. I sammanfattande och befästande syfte användes den noga genomtänkta framställningen i samtalsform.»

På föredragning av departementschefen, statsrådet Malmberg, och efter tillstyrkan av statsrådets samtliga ledamöter beslöt Kungl. Maj:t den 15 mars 1929, dels att för ifrågavarande ändamål erforderliga lokaler å Romme hed finge i enlighet med mellan ordföranden i nämnden och chefen för Dalregementet träffad närmare överenskommelse upplåtas under tiden från och med den 12 juni till och med den 2 augusti 1929, dels att bifalla framställningen om tillhållande av eldhandvapen m. m. och försäljning av ammunition, dels ock att i anledning av ansökningen om lån av intendenturmateriel bemyndiga arméförvaltningens intendentsdepartement att till stiftelsen utlåna för kursen erforderlig sådan materiel, därvid de genom arméförvaltningens beslut den 14 december 1928 meddelade bestämmelser angående lån av armén tillhörig materiel under vissa frivilliga landstormsövningar m. m. skulle äga motsvarande tillämpning.

*Frågan om
militär-
övningar för
skolungdom
inför riks-
dagen.*

Utskottet erinrar, att de tidigare anordnade militärövningarna i skolorna genom riksdagens beslut år 1910 inskränktes och år 1917 alldeles avskaffades.

Vid 1927 års riksdag väcktes, såsom i anmälningsskriften omtalas, två motioner i andra kammaren, i vilka motioner hemställdes, i den ena, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning verkställdes rörande idrottslig och förberedande militär utbildning vid läroanstalter och skolor samt av utredningen föranledda förslag om möjligt skulle underställas 1928 års riksdag, samt i den andra, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning skyndsammast verkställdes rörande förberedande militär utbildning åt skolungdom, avseende förberedelse till reservofficersutbildning och anordnad på frivillighetens väg under ferietid, samt att av utredningen föranledda förslag om möjligt underställdes 1928 års riksdag.

Andra kammarens första tillfälliga utskott inhämtade yttranden över motionerna dels från skolöverstyrelsen, som förklarade sig icke hava något att erinra emot att de ifrågasatta utredningarna komme till stånd, dels ock av generalstabschefen, som avgav ett längre yttrande i frågan. I detta yttrande

framlades ett utarbetat förslag till program för utredning angående idrottslig och förberedande militär utbildning vid läroverk och skolor i enlighet med den förra motionen. Beträffande den senare motionen angående anordnande för skolungdom av frivillig till ferietid förlagd militär utbildning avseende förberedelse till reservofficersutbildning anfördes i generalstabschefens yttrande följande:

»Av redogörelsen rörande motsvarande förhållanden i vissa främmande länder (bil. 1), framgår, att man flestades — så i Frankrike, England samt Nordamerikas förenta stater — sökt genom förberedande utbildning åt skolungdomen förbereda och förkorta den slutliga utbildningen till reservofficer samt att man på denna väg uppnått betydelsefulla resultat.

De skäl motionärerna åberopat för att även i vårt land söka på liknande vägar underlätta den viktiga reservofficersrekryteringen äro synnerligen bärande. Härför tala ytterligare de fördelar jag inledningsvis utvecklat beträffande förberedande militär utbildning i allmänhet, bestående däruti att sådan utbildning underlättar att före värnpliktens inträde lära känna den ene och den andre elevens anlag och intressen och att med hjälp härav vid den kommande värnpliktstjänstgöringen sätta en var på lämplig plats inom försvaret.

På grund av dessa förhållanden synes mig en sådan frivillig förberedande militär utbildning, som motionärerna ifrågasatt, vara en god utväg att upphjälpa reservofficersrekryteringen.

Av denna anledning har jag redan för någon tid sedan låtit inom generalstaben utföra förberedande undersökningar rörande organiserande av utbildning i samma syfte, som motionärerna ifrågasatt, ehuru utredningen icke ännu utmynnat i något slutgiltigt förslag.

På grund av denna utredning synas mig följande synpunkter och program lämpligen böra läggas till grund för den utredning, motionärerna begära.

1914 års härordning stadgade för de vapenföra studenterna en tjänstetid av sådan längd, att utbildning till reservofficer intill tiden för genomgång av reservofficerskurs vid krigsskolan icke förorsakade reservofficersaspiranten någon större tidsutdräkt i jämförelse med hans utbildning såsom vapenför student. Säkertligen i icke ringa mån tack vare detta förhållande kom också armén att tillföras ett betydande antal reservofficerare.

Redan minskningen av studenternas tjänstgöringstid i beväringens första uppbåd från 485 dagar enligt 1914 års härordning till 330 dagar under provisoriet orsakade en påtaglig minskning av antalet reservofficersaspiranter vid arméns huvudtruppslag, infanteriet. Sannolikt kommer den ytterligare nedskrivningen i 1925 års härordning till 260 dagar att verka ännu starkare i ogynnsam riktning.

Särskilt vid infanteriet och trängen, där krigsorganisationen i stor utsträckning bygger på reservpersonal, kan detta förhållande innebära en allvarlig olägenhet för arméns krigsberedskap.

Jämfört med värnpliktsutbildningen för studenter och likställda, 260 dagar, innebär utbildningen till reservofficer, som enligt gällande bestämmelser uppgår till 605 dagar, en ökning av utbildningstiden med 345 dagar, eller nära ett år. Om — såsom chefen för generalstaben funnit sig kunna tillstyrka — utbildningstiden till reservofficer vid infanteriet och intendenturtrupperna nedsattes till 485 dagar, så bliver dock alltjämt skillnaden ej mindre än 225 dagar eller 7 $\frac{1}{2}$ månad. Med hänsyn till nutidens skarpa tävlan om utkomst är det förklarligt, om under sådana förhållanden jämförelsevis få studenter anse sig hava möjlighet att fullgöra utbildning till reservofficer.

För att råda bot mot den otillräckliga reservofficersrekryteringen torde inom vårt land, liksom i flera andra länder, *frivillig förberedande militär ut-*

bildning för skolungdom, som vill inträda på reservofficersbanan, böra komma i fråga.

Denna frivilliga utbildning bör förläggas till sommarferierna under gymnasieåren — företrädesvis sommarferierna efter 2. och 3. ringarna.

De med utbildningen förenade ansträngningarna måste avpassas efter elevernas *kroppsutveckling*. Då sommarferierna redan nu i ganska stor omfattning användas till sådan förberedande praktisk utbildning, som kan ställa ganska stora krav på kroppskraft, exempelvis för sjömansyrket, ingenjörsyrket, skogs- eller lantmäteribanan m. fl., finnes icke anledning att befara, att elevernas utvecklade fysik kan förminska den förberedande militärutbildningens värde. Så mycket mindre behöver detta befaras, därest lämpliga fordringar uppställas på elevernas kroppsbeskaffenhet. Minimialdern torde emellertid böra sättas till 16 år.

Företräde bör lämnas åt ynglingar, vilka äro goda gymnaster, idrottsmän eller skyttar eller genomgått landstormsutbildning eller scouttjänst.

Då den förberedande militärutbildningen närmast avser att underlätta reservofficersrekryteringen, bör den i främsta rummet stå öppen för studerande i gymnasium eller annan därmed jämförlig bildningsanstalt. Endast i andra rummet böra ynglingar, vilka endast hava realskolebildning, vinna tillträde.

Genom en omkring 2 månaders *förberedande militär utbildning* under tvenne på varandra följande somrar kunna enligt ovanstående grunder uttagna elever bibringas en icke obetydlig militär skolning. Omfattningen av densamma torde i varje fall kunna bliva sådan, att reservofficersutbildning (värnplikts-tjänstgöring) sedermera kan bedrivas huvudsakligen i form av befälsutbildning. Detta torde vara möjligt, även om i utbildningsprogrammet inrymmes idrott, lekar och simsport samt någon teoretisk utbildning, liggande utanför det militära området, såsom medborgarkunskap och utvecklande av förståelse för försvaret m. m.

Ätminstone till en början, tills erfarenhet vunnits, bör utbildningen inskränkas till infanteritjänst.

Vid slutet av 1. sommaren bör prövning av eleverna äga rum, varefter endast fullt godkända och lämpliga elever beredas tillfälle till fortsatt utbildning påföljande sommar. Vid slutet av andra årets utbildning bör anordnas slutprövning, varefter avgångsbetyg utfärdas.

Av synnerlig vikt är, att *befäl* och *lärare* väljas bland högt kvalificerad personal med full kompetens såsom ungdomsledare.

Liksom i fråga om all frivillig utbildning kan ifrågasättas, huruvida här avsedd utbildning bör anordnas och ledas av arméns myndigheter eller av någon frivillig organisation med understöd av staten och kontroll från vederbörlig myndighets sida. Vissa fördelar skulle måhända kunna vinnas genom att en frivillig organisation toge frågan om hand, bestående i möjlighet till smidigare organisation, kraftigare propaganda för anslutning samt därigenom starkare anslutning än till statligt anordnande kurser. Icke desto mindre synes dock i detta fall, med hänsyn till den nära anslutning, vari den frivilliga utbildningen bör stå till den fortsatta, statligt ordnade utbildningen till reservofficer, även den förberedande utbildningen böra anordnas och ledas av arméns myndigheter.

Den fortsatta utbildningen för de elever, vilka med godkända betyg genomgått tvenne sommars förberedande militärutbildning och därefter vunnit anställning såsom reservofficersaspiranter, kan på olika sätt anknytas till utbildningsperioderna för sådana reservofficersaspiranter, vilka icke genomgått förberedande militärutbildning. I bilaga 2 lämnas en redogörelse för olika, härvid framkomliga alternativ.

Rörande *kostnader*, som här avsedda frivilliga utbildning påkallar, må

följande framhållas. I bil. 3 föreligger en kostnadsberäkning, som upprättats överslagsvis för en beräknad årlig elevstyrka av i medeltal 200 elever per årsklass. Från och med andra utbildningsåret, då två årsklasser elever årligen skulle utbildas, kunna, som av bilagan framgår, kostnaderna för utbildningen beräknas till 95,160 kr. om året. Att märka är emellertid, att denna kostnad till stor del motväges av motsvarande minskning i utgifter på annat håll. Enär nämligen eleverna i de frivilliga kurserna skulle erhålla nedsättning i den fastställda reservofficersutbildningen med ett dagantal, som ungefär motsvarar den förberedande utbildningen, så skulle tydligen kostnaderna för den i vanlig ordning anordnade reservofficersutbildningen minskas nära nog i motsvarande mån. Dock är det onekligt, att därest genom här ifrågasatt anordning reservofficersrekryteringen komme att i önskvärd utsträckning ökas, måhända ända upp till att motsvara behovet, så skulle därigenom en reell kostnadsökning inträda men tydligen en kostnadsökning av ur försvarets synpunkt enbart glädjande natur.»

Som bilagor till generalstabschefens yttrande voro fogade *dels* redogörelse för idrottslig och förberedande militär utbildning åt ungdomen inom vissa främmande länder, *dels* redogörelse för olika alternativ för fortsatt utbildning till reservofficer av aspirant, som genomgått fyra månaders förberedande militär utbildning, *dels* ock kostnadsberäkning för förberedande militärutbildning för blivande reservofficersaspiranter.

Utskottet avstyrkte de båda motionerna, dock med reservation av fyra ledamöter. Beträffande den förra motionen yttrade utskottet bland annat följande:

»Utskottet vill fästa uppmärksamheten vid att, då militärövningarna på 1860-talet infördes vid en del högre läroanstalter, den allmänna värnplikten ännu ej var införd i vårt land. Redan på 1890-talet, alltså vid en tidpunkt, då utbildningstiden för de värnpliktiga var avsevärt kortare än den nuvarande, framkom krav på dessa övningars avskaffande. Våra dagars vidlyftigare utbildning av de värnpliktiga, och då särskilt av de kategorier, för vilka dylika övningar främst ifrågasättas, gör ett återinförande av militärutbildning i skolorna ännu mindre behöfligt.

Under den tid, då dylik utbildning var anordnad, var dess värde synnerligen omstritt, vilket även visas därav att den ej ansågs kunna berättiga till någon minskning av fredsutbildningen för de värnpliktiga, som genomgått denna förberedande utbildning. Man torde kunna antaga, att så ej heller skulle bli fallet, ifall man ånyo komme att införa dylika s. k. militärövningar.

Anordnande i skolorna av en förberedande militär utbildning skulle helt visst draga betydande kostnader. Enär nyttan ur militär synpunkt ej heller framdeles torde komma att motsvara dessa kostnader, anser sig utskottet även på denna grund böra avstyrka motionen.

Utskottet kan vidare under inga förhållanden biträda förslaget om att den fysiska fostran vid våra skolor skulle sammankopplas med eller utgöra en förberedelse för den militära utbildningen. I den mån förslaget avser att viss militär utbildning skulle införas jämväl i folkskolorna, anser utskottet ett dylikt sammanförande olämpligt redan med hänsyn till barnens ålder och utvecklingsstadium. Det borde icke råda några delade meningar om att exempelvis undervisningen om huvuddragen av vårt försvars organisation lämpligen meddelas i samband med undervisningen i medborgarkunskap och ej av särskilda militära lärare. Det är en uppenbart omöjlig begäran, att, såsom generalstabschefen i sitt avgivna yttrande ifrågasätter, 'som slutresultat av utbildningen bör framgå elevens uppfattning i fråga om vilken gren av försvarsväsendet han önskar vid fullgörande av värnplikten tillhöra, samt lära-

rens bedömande, för vilken gren av försvaret han anses lämplig'. Denna förberedande utbildning skulle dessutom enligt generalstabschefens anförda ytt-
rande göras obligatorisk samt för de allmänna läroverken, realskolor, folkskol-
lärarseminarier och tekniska läroverk dessutom förbindas med en årlig examen
med vitsord. En så anordnad militär utbildning anses emellertid icke av gene-
ralstabschefen kunna tillmätas sådant värde, att någon nedsättning i tjänst-
göringstiden vid värnplikens fullgörande på grund härav kan ifrågasättas.

Därtill kommer, att skolundervisningen bör träda i fredsidéns tjänst, såsom
gällande undervisningsplan för rikets folkskolor i anvisningarna för historie-
undervisningen föreskriver. Det skulle helt visst verka egendomligt, om man,
samtidigt med att dessa bestämmelser tillämpas, organiserade militärovningar
vid skolorna eller tvångskommenderade gymnasister till förberedande militär
utbildning under sommarferierna.»

Beträffande den senare motionen hänvisade utskottet till sitt utlåtande an-
gående den förra samt tillade därutöver följande:

»Härutöver vill utskottet framhålla, att det kan ifrågasättas, om det rent
fysiskt sett är lämpligt för ynglingar i 16—19-årsåldern att kastas från an-
strängande skolarbete till pressande och ihållande militärovningar och teore-
tiska militära studier under ferierna. Behovet av någon tids fullständig vila
efter det på gymnasiestadiet ofta forcerade skolarbetet torde vara obestriddt.

Motionärerna utgå från att den ifrågasatta förberedande reservofficersut-
bildningen skulle vara av frivillig karaktär. Utskottet fruktar emellertid, att,
om den föreslagna anordningen skulle komma till stånd, frivilligheten stundom
kunde bli ganska illusorisk genom den agitation och påverkan för deltagande
i dessa kurser, som inom skolan kan komma att bedrivas.»

Utskottets hemställan bifölls beträffande båda motionerna av andra kam-
maren.

Vid 1928 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, däri hem-
ställdes, att riksdagen ville för budgetåret 1928/1929 bevilja ett extra anslag
av 52,000 kronor i och för bestridande av kostnaderna för en förberedande mi-
litär utbildningskurs åt skolungdom, avseende förberedelse till reservofficers-
utbildning och anordnad på frivillighetens väg på ferietid. I motionen anför-
des följande:

»Den aktiva befälskadern inom vår nuvarande armé är så knappt tilltagen,
att den nätt och jämt räcker till för utbildningsarbetet i fred. Att med denna
svaga kader under krigstid erhålla någon utsvällning av fredsförbanden,
d. v. s. uppsättandet av reservtrupper, torde näppeligen låta sig göra. En hel
del av den aktiva befälskadern måste ju kvarlämnas i depåerna för utbildning
av den del av årskontingenten, som icke i fredstid erhållit nödig utbildning.
För att mobiliseringsapparaten överhuvud taget skall kunna fungera fordras
ett ökat antal *reservofficerare*.

I 1925 års försvarsproposition beräknades, att infanteriet årligen skulle till-
föras minst 90 reservofficerare. I anledning av de förändringar, riksdagen
vidtog i infanteriets organisation, bör antalet ökas till minst 95. År 1926 ut-
nämndes 38 reservofficerare vid infanteriet, 1927 var antalet 37. Sammanlagt
ha under åren 1920—1927 vid infanteriet utnämnts 189 reservofficerare. Bris-
ten är således högst betydande. För närvarande utgör antalet reservofficers-
aspiranter vid infanteriet 60, av vilka 45 beräknas uppnå officersgraden. Å
andra sidan torde detta antal komma att avsevärt ökas genom övergång från

officersaspiranter till reservofficersaspiranter. I vilken omfattning detta kan komma att ske är för närvarande icke möjligt att angiva, dock kan antalet icke stiga till 95.

Hittills har tillströmningen till reservofficersbanan icke motsvarat behovet, och i framtiden lär den knappast komma att ökas, sedan genom 1925 års värnpliktslag skillnaden mellan en värnpliktig students och en reservofficers utbildningstid avsevärt ökats. Den värnpliktige studenten kan icke finna det lockande att underkasta sig den betydligt längre utbildningstid, som fordras för att bli reservofficer. Visserligen har genom 1925 års härordning bestämts, att en reservofficer, som kvarstår till fyllda 42 år, äger utbekomma ett belopp på mellan 6,000 och 7,000 kronor. Denna förmån kommer visserligen i någon mån att främja rekryteringen, men den bör kompletteras med andra åtgärder, ägnade att för den värnpliktige studenten underlätta utbildningen till reservofficer. Av största vikt är, att han beredes möjlighet att fullgöra denna utbildning med minsta möjliga tidsförlust och utan allt för stort intrång i hans förberedelser till verksamheten i det civila livet. Att intresse finnes hos den studerande ungdomen för utbildning i försvarets tjänst, därom vittnar den stora anslutningen till landstormens ungdomsavdelningar, där tusentals ynglingar årligen genomgå en frivillig militärutbildning, vilken ofta resulterar i kompetens som gruppchef, ställföreträdande plutonchef, ja i vissa fall t. o. m. till plutonchef. Detta intresse bör staten tillvarataga.

Olika utvägar att genom förberedande militär utbildning — i likhet med vad som sker utomlands t. ex. i Holland — underlätta reservofficersrekryteringen erbjuda sig. En sådan utväg är att låta ynglingar, vilka under året närmast före studentexamen avsluta sina kurser inom en landstormens ungdomsavdelning och som förklara sig ämna bli reservofficerare, avlägga vissa prov, teoretiska och praktiska, inför av Kungl. Maj:t förordnade officerare. Härigenom kan tiden för reservofficersutbildningen avsevärt förkortas. En annan utväg, som erbjuder en närmare till hands liggande möjlighet att praktiskt pröva en ny väg för reservofficersrekryteringen, är att genom till ferietid förlagd frivillig militärutbildning under åren närmast före studentexamen förkorta den tid, som efter avlagd studentexamen kräves för reservofficersutbildningen.

Chefen för generalstaben har år 1927 till riksdagens andra kammars första tillfälliga utskott avgivit yttrande över en i denna kammare väckt motion, nr 199, angående sådan frivillig utbildning. Detta yttrande innehåller en fullständig utredning rörande omfattningen av och sättet för ifrågavarande militära utbildnings anordnande och därmed förenade kostnader m. m. Ytterligare utredning i denna sak torde knappast vara erforderlig. Vissa detaljbestämmer närmast beträffande ordnandet av och tidsfördelningen för den fortsatta reservofficersutbildningen torde lämpligen kunna utfärdas i kommandoväg. Hinder synes således icke föreligga att försöksvis anordna den första kursen sommaren 1928 samt följande år tvenne kurser, en yngre och en äldre, vardera kursen på en tid av 50 å 60 dagar. Ett oavvisligt krav för att det avsedda ändamålet skall kunna nås är, att elev, som med godkända betyg genomgått båda årens kurser, tillförsäkras en motsvarande minskning i den för utbildning till reservofficer lagstadgade tiden.

Enligt de av chefen för generalstaben uppgjorda beräkningarna uppgå kostnaderna för den yngre kursen med en längd av 60 dagar och ett förutsatt elevantal av 220 till 52,238 kronor och för den äldre kursen med samma längd och ett förutsatt elevantal av 180 till 42,922 kronor, d. v. s. under andra året ett sammanlagt belopp av 95,160 kronor. Nämda belopp utgör dock icke annat än till en mindre del en merkostnad för staten. På grund av den ovan förutsatta minskningen i den för utbildningen till reservofficer fastställda tiden

reduceras i motsvarande mån kostnaderna för den efter de förberedande kurserna följande reservofficersutbildningen. Merkostnaderna äro i stort sett begränsade till följande poster: resor vid in- och uttryckning, undervisningsmateriel, böcker och kartor m. m., resor och traktamentsersättning åt befäl, diverse omkostnader, idrottsmateriel, kostnader för 'nytta och trevnad' samt oförutsedda utgifter. Även beträffande dessa poster uppgå merkostnaderna icke alltid till de i generalstabschefens kostnadsberäkning upptagna beloppen. Dessa merkostnader torde högst kunna beräknas till för den yngre kursen 11,700 kronor och för den äldre kursen 9,750 kronor, eller för båda kurserna tillsammans 21,450 kronor. För denna jämförelsevis obetydliga kostnad skulle en åtgärd av väsentlig betydelse för reservofficersrekryterings underlättande kunna vidtagas.»

I sitt utlåtande över motionen anförde statsutskottet bland annat följande.

»Utskottet har icke ansett det vara uteslutet, att genom en omläggning av reservofficersutbildningen på sådant sätt, att minsta möjliga hinder uppstå för reservofficersaspiranterna i deras studier och civila yrkesutbildning, en förbättring av rekryteringen kan ernås. Möjligen kan det finnas ändamålsenligt att förlägga en del av utbildningen före studentexamen. Utskottet, som dock icke kan tillstyrka, att medel anvisas för det i motionen angivna ändamålet, har i anledning av motionen velat föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att frågan om den lämpligaste förläggningen av tiden för reservofficersutbildningen tages under närmare övervägande.»

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om en omläggning av reservofficersutbildningen i det av utskottet angivna syftet, vilken hemställan av båda kamrarna bifölls.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har vid granskning av ärendet funnit Kungl. Maj:ts beslut vara anmärkningsvärt. Riksdagen har beträffande skolungdomens militärutbildning i allmänhet icke funnit anledning frånträda sin år 1917 intagna ståndpunkt. Beträffande frågan om den lämpliga förläggningen av utbildningstiden för reservofficersaspiranter beslöt 1928 års riksdag att hänskjuta den till Kungl. Maj:t i och för utredning. Enligt vad utskottet inhämtat, har denna utredning ännu icke till Kungl. Maj:t överlämnats. Genom sitt tillstyrkande av omförmälta beslut har föredragande statsrådet ej mindre handlat i strid med riksdagens tillkännagivna mening än även föregripit den av riksdagen begärda utredningen.

Vad utskottet framför allt finner anmärkningsvärt är, att Kungl. Maj:t tillåtit en privat institution att anordna militärovnings på sätt, som här är avsett. Med hänsyn till de nu till dags förefintliga skarpa motsättningarna i samhället och särskilt med hänsyn till de erfarenheter, som givas från Europas kontinentala stater, finner utskottet det vara en riksangelägenhet, att icke staten i någon mån understöder privata sammanslutningars handhavande av militärutbildning. För bevarande av den demokratiska statens säkerhet och av ett fritt samhällsskick är en av de första förutsättningarna, att endast *staten själv* handhar ordningens upprätthållande utåt och inåt liksom även utbildningen av de härför erforderliga krafterna. Visserligen kunna de nu

ifrågavarande kurserna icke gärna tänkas föranleda någon våda för statens säkerhet eller fara för ordningens upprätthållande, men utskottet finner, att det likväl kan medföra principiellt betänkliga konsekvenser, om Kungl. Maj:ts förfarande får passera oanmärkt. Även andra sammanslutningar eller privata institutioner kunde då med fog göra gällande anspråk på samma förmåner, som nu tillerkänts stiftelsen.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hos riksdagen göra anmälan enligt § 107 regeringsformen mot föredragande departementschefen, statsrådet Malmberg.

Stockholm den 16 maj 1929.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. von GEIJER.

Närvarande: Herrar von Geijer, Sävström, Thulin, Hellberg, Vennerström, Sandegård*, Ljunglund, Larsén, Sundberg, Alexander Nilsson, Thorén, Magnusson i Tumhult, Engberg, Persson i Trången, Borg, Pehrsson i Göteborg*, Hallén, Olsson i Mora, Holmström och Björck i Kristianstad.

* Ej närvarande vid memorialets justering.

Reservation

av herrar von Geijer, Ljunglund, Sundberg, Alexander Nilsson, Magnusson i Tumhult, Persson i Trången, Pehrsson i Göteborg, Holmström och Björck i Kristianstad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Riksdagens beslut av år 1917 avsåg borttagande av skolungdomens vapenövningar från skolschemat. Då det av anmälaren klandrade medgivandet icke avser övningar inom skolschemats ram eller obligatoriska övningar över huvud, kan detta medgivande icke anses stå i strid med riksdagsbeslutet av år 1917.

Riksdagsbeslutet av år 1928 innebär ett uppdrag till Kungl. Maj:t att taga i närmare övervägande frågan om reservofficersutbildningens anordnande på ett sådant sätt, att minsta möjliga hinder uppstår för reservofficersaspiranterna i deras studier och civila yrkesutbildning. Det framhålls särskilt i riksdagens skrivelse, att det »möjligen kunde befinnas ändamålsenligt att förlägga en del av utbildningen före studentexamen». Genom bifall till den här ifrågavarande framställningen från »Stiftelsen Karl Langenskjölds fond för främjande av ungdomens vilja och förmåga att deltaga i fosterlandets försvar» har Kungl. Maj:t berett sig tillfälle att praktiskt pröva lämpligheten av att

förlägga en del av utbildningen för reservofficersaspiranter till tiden före studentexamen. Kungl. Maj:ts beslut är sålunda att betrakta som ett led i den av riksdagen anbefallda utredningen, varför detsamma enligt utskottets mening icke kan betecknas vare sig som ett föregripande av den av riksdagen begärda utredningen eller som stridande mot riksdagens vilja.

Utskottet anser, att privata sammanslutningar icke böra tillåtas att bedriva militär utbildning, om de icke hava till enda syfte att tjäna det av staten organiserade försvaret och låta inordna sig under en sträng statlig kontroll. Om dessa villkor uppfyllas äro alla principiellt betänkliga konsekvenser uteslutna. Vidkommande det förevarande fallet vill utskottet framhålla, att det här är fråga om en privat sammanslutning, som uppfyller nämnda villkor.

Då det enligt utskottets mening icke kan åberopas vare sig formella eller sakliga skäl för anmälan, finner utskottet densamma

icke till någon utskottets åtgärd föranleda;

vilket utskottet får för riksdagen tillkännagiva.
